

PÜHA JA PÜHADUS

Mida tähendab püha?

„Olge pühad, sest mina, Issand, teie Jumal, olen püha!“ (3Ms 19:2)

Püha, puhas, puutumatu, välja valitud ... Tegelikult on nii, et sõna *püha* – nii imelik, kui see ka pole – võib tarvitada nii heas kui halvas tähenduses. Õigemini mitte niivõrd halvas, kuivõrd halvustavas või üleolevas.

Oleme kuulnud üsna põlastavalt räägitavat „vagadest sõnadest ja kristlikest kehaliigutustest“, mis justkui iseloomustavat eriti „vagasid“ või „pühasid“ – need jutumärgid pannakse sinna juurde hääletooni ja huultehoiakuga.

Muidugi pole hea, kui pühadusest saab vagatsemine, aga kellesegi sellepärast põlgusega suhtuda ... Nii ongi taolised kristlusele lausa loomumased mõisted nagu *pühadus* või *puhtus* tihti peale lausa tabuks muudetud.

Selles pole midagi uut. Apostel Paulus hoiatab mitte ainult vagatsemise ja liigse lihasuretamise eest, vaid veelgi enam arvamuse eest, nagu oleks kristlus midagi puhtalt vaimset ja inimese välisel käitumisviisil pole mingit tähtsust.

Asi saab selgeks, kui püüame mõista, mida *püha* tähendab. Tegemist on millegi Jumalale – ja viimselt *ainult* Tema – igiomasega. Nõnda saab inimese pühadus tulla ainult Jumalalt – see seisneb Tema ligiolus, selles, et Ta on meid vääriliseks arvanud ja enda ligi kutsunud. Kes meist ei tahaks olla püha? Kas on kedagi, kes ei taha olla Jumala ligidal?

Milles seisneb Jumala pühadus?

„Mina, Issand, sinu Jumal, olen püha vihaga Jumal!“ (2Ms 20:5)

Kas Jumala pühadus seisneb Tema vihas? Inimeste maailmas tundub küll pühadus – või pigem veatus – olevat peaaegu samane ranguse ja karmusega. Mäletame ilmselt oma kunagisi õpetajaid: ranget krunnis juustega vanaprouat, kellelt vahel ehk isegi kaardikepiga vastu näppe saime, ja lähedat vuntsilist noort füüsikut, kes õpilaste tulemustele ega klassikorraale suuremat tähelepanu ei pööranud, arvutades lõpuhinded välja pastaka ja lae abil. Kumba rohkem armastasime? Kummast oli meil rohkem kasu ...

Ka Jumalast räägitakse Piiblis kui karmi käega isast, kelle armastus laste vastu väljendub selleski, et Ta neid – mitte just väga harva – noomib või lausa karistab.

On siis just too *püha viha* see, mis Jumala pühaks teeb? Pigem vastupidi: kuigi Jumal on salliv, pikameelne ja armuline, ei või Ta leppida millegagi, mis on halb või kuri. Jah, Ta mõistab, et „eksimine on inimlik“, Ta andestab, kui keegi on teinud halba, kuid Ta ei lepi sellega iialgi. Tema ei ütle, et eksimine on inimlik, vaid tahab inimlikkuse tõsta hoopis uuele kõrgusele. Õigupoolest ongi Ta seda teinud – oma Pojas, kes on tõeline Jumal ja tõeline Inimene. Jumala püha viha on suunatud kurjuse vastu, millest Ta tahab päästa nii neid, kellele kurja tehakse, kui neidki – ja siin ilmneb Tema suurus –, kes kurja teevad.

Jumala pühadus on täiuslik

*„Iga hea and ja täiuslik kink tuleb ülalt, valguse Isalt, kelle juures ei ole muutust ega varjutuste varju!“
(Jk 1:17)*

Mis on täiuslikkus? Tasakaal? Harmoonia? Kas tasakaal valitseb siis, kui headust ja kurjust on võrdsetes kogustes? Vastandite ühtsus ja võrdsus? Jin ja jang?

Tühjagi! Seni, kuni siin maailmas on veel kübegi kurjust, on asi täiuslikkusest kaugel. Toome ühe lihtsa näite, mis on – paraku – ilmselt pea kõigile tuttav: hambavalu. Üks väike hammas valutab, kogu muu ihu on terve – hea ületab halva mitmekordselt! Kui harmooniliselt ja tasakaalus me end seejuures tunneme? Pühal Paulusel on õigus: *„Kui üks liige kannatab, siis kannatavad koos temaga kõik liikmed!“*

Jumala juures on kõik täiuslik, s.t seal puudub igasugune halb. Me ei suuda seda ehk päris täpselt ette kujutada, oleme harjunud tõrvatilkadega meepotis (kuigi ei suuda kuidagi hinnata terakest suhkrut pipraveskis). Mis parata, halb torkab ikka rohkem silma kui hea. Ja nii see olema peabki – ainult ärgem unustagem Jeesuse sõnu pinnust ja palgist.

On hea, kus oskame märgata seda, mis on halvasti või valesti – eeskätt meis endis. On hea, kui oskame sellesse suhtuda samamoodi nagu Jumal: vihates pattu, aga armastades patustanut.

Jumala pühadus seisneb Tema täiuslikkuses. Kõik, mis Temalt tuleb, on hea – Ta lihtsalt ei saa midagi halba teha, kuna Temas puudub igasugune halb ja kuri. Samal ajal tuleb muidugi meeles pidada, et Tema teed ei ole meie teed ja Tema mõtted pole meie mõtted ...

Jumal?

„Vaata, kui ma lähen Iisraeli laste juurde ja ütlen neile: „Teie vanemate Jumal on mind läkitanud teie juurde!“, aga nemad küsivad minult: „Mis Ta nimi on?“, mis ma siis neile pean vastama?“ (2Ms 3:13)

Jumal ütles Moosesele oma nime: Jahve - *Mina olen*. Eesti keeles võiks see kõlada ka kui *Olev* - eksituse vältimiseks olgu öeldud, et meile tuntud mehenimi pole sama päritolu. Nimi *Olev* või *Mina Olen* annab märku sellest, et kogu olemine tuleb Jumalalt või et Tema ise ongi *olemine*, kõige oleva allikas või algpõhjus.

Mis on sellel pistmist pühadusega?

Kui Jumal on püha ja kogu olemine on Temast, peaks ju kõik olema püha? Aga ei ole ... Miks ometi?

Pühaduse ja täiuslikkuse juurde kuuluvad ka vabadus otsustada ja kohustus oma otsuste ja tegude eest vastutada. Vabadus otsustada pühaduse ja täiuslikkuse või kurjuse ja koos sellega ka vabadusest loobumise või orjuse kasuks. Täiuslik vabadus seisneb selles, et inimese tahtmine – ilma igasuguse sunduseta – langeb harmooniliselt ühte Jumala omaga. Tema on see, kes viimselt kõike määrab. Võiksime nimetada seda türanniaks, aga ei saa, sest selles puudub igasugune omakasutaotlus ja kellelegi halva soovimine. Jumal on lihtsalt hea – ja neile, kes Teda armastavad, tuleb kõik kasuks.

Jumal ei ole osa sellest maailmast. See maailm ei ole ka osa Jumalast, aga ta on olemas ja elab üksnes Jumala tahtel. Jumala tahtmine on, et Tema loodud maailm võiks ellu jääda – see on aga võimalik vaid koos Tema, püha ja täiuslikuga, ja vaid nii, nagu Tema: pühaduses ja täiuslikkuses.

Meie ja Jumal

„Issand, kui ma näen Su taevast, Su sõrmede tööd, kuud ja tähti, mis Sa oled rajanud ...“ (Ps 8:4)

Kui ma näen ... Kas ma näen?

Räägime Jumala pühadusest, räägime sellest, et Tema pühadus määrab ka meie pühaduse, Tema olemine meie olemise, aga kas see on ka tegelikult nii? Kuidas – ja kas üldse – on võimalik Jumalat kogeda, Tema pühadust ja olemust mõista?

Jumal ongi ennekõike kogetav oma toimimises. See, et Ta on kogetav, ei tähenda aga, et Teda alati kogetakse. „Neil on silmad, aga nad ei näe; neil on kõrvad, aga nad ei kuule ...“

„Issand, kui ma näen ...“ – see ongi esimene samm, mis meil teha tuleb: püüda oma silmad ja kõrvad lahti saada, vaadata ja näha, kuulata ja kuulda. See on meie esimene vastus Jumalale, kes on mitte lihtsalt kõik teinud, vaid on teinud kõik meie pärast. Ka see nägemine-kuulmine, mida peame taotlema, on tegelikult Temalt.

Paljud on kahjuks unustanud, et vanas ristimisliturgias on kasutusel sõna *Effata!*, mille Jeesus ütles üht kurtumma tervendades. See sõna tähendab *Avane!*, ja kui ristija ütleb seda ristitavale, siis on tegemist palvega, et ristitu saaks võimeliseks Jumalat kuulma ja nägema – ja mitte ainult seda, vaid ka Temast tunnistust andma. Nii sõnas kui teos, kogu oma olemisega, oma osasaamisega Jumala olemisest.

Jumala pühadus, Jumala täiuslikkus, Tema headus ja armastus saavad nähtavaks Tema toimimises. Juba selleski, et Tema, täiuslik, kellel ei puudu miski, on loonud kõik, mida tunneme. Täiuslikkus tähendab ka täiuslikku ja jäägitut armastust, valmisolekut anda ja jagada.

„Issand, kui ma näen ...“

Inimese pühadus – on see võimalik?

„Issand, kõik meie teodki oled Sina teinud!“ (Js 26:12)

Kirikus on läbi aegade austatud pühakuid. Vahel on see võtnud lausa ebajumalateenistuse mõõtmed. Aga mitte seepärast, nagu oleks pühakute austamine vale või halb, vaid sellepärast, et pühakuid on valesti ja halvasti austatud. On unustatud lihtne tõsiasi, et ka pühakutele osutatav austus on tegelikult – nende kaudu – suunatud Jumalale.

Kiriku õpetajad ja ka usupuhastajad on esile toonud kolm viisi, kuidas pühakuid õigesti ja hästi austada – nii, et see tuleb auks Jumalale ja õnnistuseks meile endale.

Kõigepealt kõnelevad pühakud meile Jumala suurest loovast armust ja väest. Meie silme ette seatakse terve rida mehi ja naisi, kes on olnud nagu me kõik – ühe vahega: nad on olnud Jumalale eriliselt avatud. Nende hulgas on puuseppi, karjaseid, kuningaid, koduperenaisi, neitseid, sõjamehi jne jne – ääretult erinevaid inimesi, keda kõiki ühendab üks: nad on saanud Jumala kutse ja sellele järgnenud.

Oma kutse esitab Jumal kõigile – meilegi. See tähendab, et ka meile, nii väikestele kui suurtele, on avatud tee Jumala pühakute hulka. Kui me Tema kutset kuuleme ja seda kuulda võtame.

Pühakud räägivad meile ka Jumala halastusest ja armastusest – sellest, et Ta annab inimesele alati uue võimaluse, kui inimene on langenud, aga tahab Tema juurde tagasi pöörduda. Olgu

näiteks toodud püha Peetrus, kes salgas Issandat kolm korda, aga kellele sellegipoolest usaldati evangeeliumi kuulutamise ja Kiriku juhtimine.

Ja viimaks: nii nagu elavad oma kaasinimeste eest palvetavad, võime olla kindlad, et seda teevad ka Jumala pühad taevas, nii nagu Ilmutusraamat meile tunnistab. Küllap nad paluvad seal sedagi, et meie võiksime olla kord nende hulka arvatud.

Inimese pühadus – see on võimalik!

„Meie oleme Tema teos, Kristuses loodud heade tegude tegemiseks.“ (Ef 2:10)

Meie kurjad teod on meie eneste, meie head teod aga Jumala tehtud – kas see pole mitte pisut ülekohtune suhtumine?

Jah, see oleks ülekohtune, kui Jumal sunniks meid tegema kurja või takistaks meid tegemast head. Seda Ta aga ei tee.

Kuidas võime selles nii kindlad olla? Kas sellepärast, et Jumalas ei ole midagi halba ja Ta saabki teha ainult head? Aga kust siis kõik see kuri siin maailmas, kõik need hädad ja õnnetused, laevahukud, maavärisemised, haigused ja muud kannatused?

Stopp! Mõtleme veidi järgi: miks inimene kipub alati kõike head enda teeneks, kõike halba aga kellegi teise süüks pidama? Jah, tõepoolest, me ei saa inimesi süüdistada maavärisemistes või veeuputustes. Või siiski – kes teab? Aga tihtipeale on ka looduskatastroofide põhjustatud kannatuste puhul inimese käsi mängus seeläbi, et inimesed on midagi valesti teinud või midagi õiget tegemata jätnud: jõgesid vales suunas pööranud või maavärinaohtlikesse paikadesse sealsetele tingimustele mittevastavaid hooneid püstitanud ...

Jumal ei pane inimestele tavaliselt kätt ette – kuigi Ta hoiab meid vahel märkamatukski endale liiga palju haiget tegemast. Jumal ei tee kõike meie eest ära, aga Ta tuletab meile aeg-ajalt – enamasti meie ebaõnnestumiste kaudu – vaikselt melde, et *„kui Issand ei ehita koda, tühja vaeva näevad siis ehitajad temaga; kui Issand ei hoiu linna, siis valvab valvur ilmaaegu“* (Ps 127).

Inimeste pühadus on osa Jumala pühadusest. Sellega on samamoodi nagu armastusega: Jumal on armastus; Ta on allikas, millest on pärit meiegi armastus. Tema armastusel ja pühadusel peame laskma endasse voolata ja nii saab see meie armastuseks ja meie pühaduseks. Jumal ei nõua selle eest mingit au, sest tõelises armastuses ja pühaduses puuduvad nii auahnus kui omakasupüüe.

Kui ehtsad on meie pühadus ja armastus?

Saba lahti, nokk kinni?

„Vaata, Ta läheb minust mööda, aga mina ei näe, Ta käib üha, aga mina ei märka Teda!“ (Ii 9:11)

Ilmutusraamatus öeldakse, et taevasesse Jeruusalemma, s.t Jumala juurde, ei pääse keegi, kes teeb kurja, kes ei ole püha. See on õige: Jumal on püha ja millelgi ebatäiuslikul ega ebapühalt ei saagi Tema juures kohta olla. Samas aga – ilma Temata, ilma Tema ligioluta ei saa olla ka miskit püha ega täiuslikku.

Mis sel vaesel inimesel siis üle jääb: püha ta ei ole ja Jumala juurde ei saa; kuna ta aga ei pääse Jumala juurde, ei ole tal ka mingit võimalust pühaks saada.

Apostel Paulus tundis seda ahastamapanevat olukorda ja sellega seoses Jumalale tehtavaid etteheiteid. Oma kirjas roomlastele ütleb ta nõnda: "Kas Jumala juures on ebaõiglust? Mitte sugugi! Ta ju ütleb Moosesele: „Ma halastan, kellele ma halastan, ja heidan armu, kellele ma heidan armu.“ Nõnda siis ei sõltu see inimese tahtest ega pingutusest, vaid Jumalast, kes halastab. Niisiis, Ta halastab, kellele tahab, ning kalgistab, keda tahab. Nüüd sa ütled mulle: „Mis Ta siis enam ette heidab! Kes saab vastu panna Tema tahtmisele?“ Oh inimene, kes sina õigupoolest oled, et sa tahad Jumalaga vaielda? Ega siis savinõu ütle oma voolijale: „Miks sa mu nõnda oled teinud?“ Või kas pole potissepal meeleva savi üle?“ (Rm 9:14-21)

Püha Paulus on taibanud kahte väga olulist asja: kõik – ka meie õigus ja pühadus – on Jumala käes ja Ta ei hoia seda enesele, vaid lubab meil sellest osa saada. Ta on seda juba teinud, nii et selles ei saa olla mitte mingisugust kahtlust. Ta on seda teinud oma Pojas Jeesuses Kristuses, kelle Ta on meie, patuste eest surma andnud ja üles äratanud, „kes on saanud meile tarkuseks Jumalalt ning õiguseks ja pühitsuseks ja lunastuseks, et läheks täide, nagu on kirjutatud: „Kes tahab kiidelda, kiideldgu Issanda üle!““ (1Kr. 1:30-31)

Jumal on andnud meile kõik, Ta on sirutanud meile oma käe. Kas oleme selle vastu võtnud? Kas meie oleme teinud kõik, et Jumala pühadus võiks meile osaks saada?

Mis on meile püha?

„Ära tule siia, võta jalatsid jalast, sest paik, kus sa seisad, on püha maa!“ (2Ms 3:5)

Püha Vaim, pühapäev, riigipüha, kirikupüha, maipüha, võidupüha, oktoobripüha, püha müristus, Püha Õhtusöömaag, püha missa, pühade osadus, pühakud, püha Kirik, püha Neitsi Maarja, pühadelaupäev, püha jõuluõhtu, pühademuna ...

Pühasid asju on loendamatu palju. Kui tihti aga mõtleme, mida tähendab, et miski on *püha*?

Püha tähendab meie jaoks umbes midagi niisugust nagu *eriline* – tänapäeval, kui neid „pühi asju“ järjest rohkem kipub olema, midagi *veidike erilisemat* kui tavaliselt. Ja siiski kuuleme, kuidas aeg-ajalt keegi kibestunud teatab, et „tänapäeva inimesele ei ole enam miski püha ...“

Kuskil sügaval inimese teadvuses tähistab *püha* midagi, millesse tuleb kuidagi aupaklikult ja väärrika tõsidusega suhtuda. Kuivõrd see tegelikkuses paika peab, on muidugi iseküsimus: kas näiteks enda mõne riigipüha puhul täis kaanimine on piisavalt aupaklik ja väärikas?

Kui inimene astub kirikusse, kas ta tunneb siis, et tegemist on *püha* paigaga? Et see on tõepoolest *Jumala koda ja taevavärv*, sest pühadus kuulub Jumalale ja Ta on seal koha. Ei, inimene ei pea Jumala kohaloleku „tunnet“ endale kuidagi vägisi sisendada püüdma – tuleb lihtsalt teada ... Tuleb katsuda olla Jumalale avatud.

Kuidas on Jumala looduga? Kas mõtleme puuoksa murdes või solki merre valades, et rikume miskit, mille *Jumal ise* on („oma kätega“) teinud? Kumb on suurem meistriteos, kas kogu maailm või Mona Lisa? Kummasse suhtume suurema aukartusega? Kumma rüvetajat ootab inimlike seaduste järgi suurem karistus?

Me oleme Jumalalt kõik tasuta oma kasutusse saanud. Kas mõistame, et kõik see kuulub tegelikult Jumalale? Ja et kõik, mis kuulub Jumalale, peab olema meile *püha*?

Püha elu

„Head, mida ma tahan, ma ei tee, vaid paha, mida ma ei taha, ma teen. Oh mind õnnetut inimest!“ (Rm 7:20.24)

Mitte ainult meie ei maadle ülalkirjeldatud probleemiga, vaid ka apostel Paulus. Ja mitte ainult tema, vaid kõik inimesed – ja siiski nimetame meie teda *pühaks Pauluseks* ning tema kõiki kristlasi, ka meid, *pühadeks*.

Meie pühadus saab alguse sellest, et oleme Jumala loodud ja lunastatud, Tema poolt enda juurde ja oma tahte ning eeskuju järgi elama kutsutud. Seda polegi nii vähe – see on tegelikult suurim asi, mis siin maailmas on üldse sündinud –, aga siiski on see vaid algus.

Kui sünnime siia maailma, oleme väetid lapsed ja peame kasvama. Kui sünnime Jumala riiki, s.t kui Ta meid kutsub ja ristimise sakramendi kaudu oma väljavalitute, oma *pühade* hulka vastu võtab, siis oleme samuti nagu vastsündinud lapsed ja peame hakkama kasvama – headuses, armastuses, täiuslikkuses ja pühaduses.

Jeesus ütleb: „Teie olge siis täiuslikud, nõnda nagu teie taevane Isa on täiuslik!“ (Mt 5:48) See on eesmärk ja ülesanne, mis on seatud kõigi inimeste ette: otsida Jumalat, Teda tundma õppida ja Tema sarnaseks saada. Püha Johannes väljendab seda nii: „Kes ütleb enese püsivat Temas, see on ka ise kohustatud käima nõnda, nagu Tema on käinud.“ (1Jh 2:6)

Kuidas on siis aga selle kurva tõdemusega, mille seab meie ette püha Paulus, väites, et me ei suuda teha head, mida tahame, ega hoiduda isegi sellest kurjast, mida me teha ei taha?

Pühaduse puhul on tahtel väga suur ja tähtis osa. Kellegi või millegi pühitsemine tähendab selle inimese, paiga või asja eraldamist Jumalale, määramist üksnes Tema teenistusse. Kui teeme enda puhul samasuguse tahteotsuse, siis peame küll teadma, et see ei muuda meid veel automaatselt pühaks, aga see avab meile tee Jumala pühaduse juurde. See teeb meid vastuvõtlikuks kõigele sellele, millega Jumal tahab meid pühaduse ja täiuslikkuse teel varustada ja edasi aidata.